WIELKOPOLANIN

Rok 26. PRZEDPŁATA w POZNANIU Kwartalnie 1,20 m., z odnoszeniem do domu 1,4 m., mies. 60 f. z odnoszeniem 50 f. — „Wielkopolanin“ wychodzi codziennie. REDAKCJA: ulica Dolna Wałowa nr. 1, I piętro.

Poznań, niedziela 8 listopada 1908.

Telefon: Ekspedycji 1013. Redakcji 1142.

PRZEDPŁATA na POCZTACH: Kwartalnie 1,2[illegible] mk., z odnoszeniem do domu 1,62 mk. INSERATY: od wiersza drobn. 25 f. Rękopisów się nie zwraca. EKSPEDYCJA: ulica Posadowskiego nr. 39.

Nr. 258

Z kłopotów

drogę wyjścia probuje znaleść pan Bülow. Wiadomo, że wynurzenia cesarskie ogłoszone w angielskiem piśmie „Daily Telegraph“ w trudne postawiły p. Bülowa położenie, ponieważ koniec końców on jest za nie odpowiedzialnym. W poniedziałek i wtorek przypadają w parlamencie interpelacje, ale, choćby nawet w dyskusji nad niemi ostra padła nagana, pan Bülow pozostanie w urzędzie.

Pan Bülow odpowie na interpelacje, ale równocześnie wskaże na zachmurzony horyzont polityczny.

Powie, że odwieczny wróg Niemiec, Francja, chce upokorzyć cesarstwo niemieckie, lecz on na to nie pozwoli. — Francja musi przeprosić Niemcy za to, że jej konsul wdał się w Casablance w nie swoje rzeczy i dopomagał do ucieczki uciekinierom z zagranicznej legji francuskiej.

Blokowcy krzykną hura! i będzie zgoda, tak się zakończy awantura pozornie.

Lecz niesmak po niej pozostanie długo — niesmak ten jednak podkopie po pewnym czasie stanowisko kanclerza.

Apel do uczuć patrjotycznych w chwilach groźnych nigdy niezawodził. Kanclerz ucieknie się do tego wypróbowanego sposobu — wskaże na Francją, pogrozi zawikłaniami i wszystko na razie będzie załatwionem.

Nowe podatki

nie są bynajmniej reformą finansów rzeszy. Skoro tylko doszło do publicznej wiadomości, na jakich podstawach ma się oprzeć reforma finansów rzeszy niemieckiej, zwróciliśmy uwagę na to, że owa reforma wcale nie jest reformą, wcale nie jest uzdrowieniem zabagnionych interesów rzeszy niemieckiej, tylko najzwyklejszem silnem przykręceniem tłoczni podatkowej.

Reforma finansowa ma zawierać jakąś zmianę ku lepszemu, jakieś uzdrowienie, a kto się przyjrzy 8 projektom podatkowym (od spirytusu, wina, cygar, piwa, gazu, elektryczności, inseratów, i podwyższenia dodatków matrykularnych) pojmie od razu, że jest to tylko proste podniesienie dochodów państwa przez nałożenie nowych ciężarów na obywateli.

Na tytuł reformy finansowej zasługiwałyby nowe podatki, gdyby był w nich zawarty stały system doprowadzający do równowagi finanse rzeszy.

Lecz czyż te podatki doprowadzą finanse rzeszy do równowagi?

Na to pytanie trzeba odpowiedzieć przecząco?

Najpierw z tego względu, że podatki opierają się na zupełnie nieustałych podstawach, następnie, że nie tworzą systematycznej całości, lecz są luźnem obciążaniem kilku gałęzi przemysłowych.

Na takich podstawach oparte dochody są zawsze niepewne, bo zależne od tysiącznych przypadkowych wydarzeń.

W oczy bijącą wadą tej rzekomej reformy jest dalej, że projektodawcy zgoła wcale nie wzięli pod rozwagę, jaki jest stosunek siły zarobkowej kraju do stale rosnących ciężarów, a od tego właśnie należało rozpocząć.

Wadą kardynalną tej tak zwanej reformy jest, że nie rozpatrzono bynajmniej możliwości ograniczenia wydatków, lecz wszystko uznano za niezbędne i według tego starano się sztucznie przez wyśrubowanie podatków dostosować dochody.

Taką reformę mógł obmyślić każdy celnik.

Wielka sztuka rozpisać nowe podatki!

Taką sztukę łatwo i w przyszłości powtarzać, bo przecież przedmiotów nieopodatkowanych jest jeszcze kilka!

Jesteśmy przekonani, że, skoro parlament tę „reformę“ uchwali, za kilka lat nową nas uszczęśliwią reformą.

Stwierdzamy ponownie, że cała reforma finansów nie jest niczem innym tylko prostym frazesem, który ma nowe ciężary smaczniejszymi uczynić.

Dotacja księży katolickich w komisji sejmowej.

PBP.) Podług ustawy z r. 1898 pobierają księża katoliccy 1500 do 3200 m. rocznie. Należy to rozumieć tak, że, o ile dochody z probostwa tej sumy nie przyniosą, rząd obowiązany jest dopłacić, co do niej brak

Podług nowej ustawy płaca duchownych ma się rozpoczynać już od 1800 m. i zwolna wzrastając, dochodzić po 25 latach służby do 4000 mk. Przepis tyczy się wszystkich djecezji w Niemczech.

W komisji sejmowej żadna z partji nie sprzeciwiała się takiemu ustanowieniu płacy duchownych katolickich. Przepisy ustawy zostały przyjęte prawie bez dyskusji.

Obszerną dyskusją natomiast wywołał artykuł 15 ustawy, który stwarza prawo wyjątkowe dla trzech djecezji: gnieźnieńskiej, poznańskiej i chełmińskiej. Rząd domaga się w tym artykule, ażeby podwyżki płacy, przewidziane nową ustawą, płacone były nie przez władzę biskupią, ale wprost przez ministra oświaty.

W komisji partje konserwatywna oraz liberalna oświadczyły się za projektem rządowym, Polacy zaś, centrum i wolnomyślni przeciwko niemu. Koło Polskie oraz centrum podały wniosek o skreślenie tych przepisów wyjątkowych, który jednak nie zyskał większości. Natomiast przyjęto wniosek wolnokonserwatystów i liberałów, którzy, chcąc ograniczyć dyskrecjonalną władzę rządu do pewnego stopnia, przepisują w ustawie, aby nowe podwyżki w zasadzie wypłacane były wszystkim proboszczom trzech djecezji, o ile przez objawianie wrogiego usposobienia wobec rządu oraz niemieckiej części ludności nie zakłócają spokojnego życia wspólnego lub porządku państwa. Polacy, centrum i wolnomyślni głosowali przeciwko temu wnioskowi.

Przedstawiciel Koła, w kilkakrotnem przemówieniu zaznaczył, że przepisy wyjątkowe, opierające się na politycznych motywach, nie są na miejscu w ustawie, mającej na celu polepszenie bytu duchownych; że są niekonsekwencje do stanowiska rządu tak przy ustawie z roku 1898 jak i obecnej, która motywuje podwyższenie płacy względami ekonomicznemi; że są niesprawiedliwe ze względu na tendencją ścigania i karania przekonań polskiego duchowieństwa, które objawiać wolno przecież każdemu obywatelowi; niesprawiedliwe ze względu na zabrane olbrzymie majątki kościołów polskich oraz że do nowych ciężarów mają być pociągani także księża; że są wreszcie zbyteczne, ponieważ inne artykuły ustawy dostatecznie prawa rządu gwarantują, a są niebezpieczne w następstwach, stanowiąc mieszanie się rządu do wewnętrznych spraw Kościoła, wstrząsając subordynacją, szerząc demoralizacją, umożliwiając obłudę. To wszystko może szkodzić nawet uprzywilejowanym duchownym, którzy podwyżki dostaną; zaufanie biskupa, konfratów, społeczeństwa do tych księży musi być narażone na szwank, a stanowisko ich w parafji i życiu towarzyskiem bardzo utrudnione. Przepisy te są obrazą dla władzy biskupiej, księży i społeczeństwa polskiego.

W osobnej przemowie przedstawiciel Koła omówił stanowisko zaczepionego polskiego duchowieństwa i jego działalności publicznej. Ze strony niemieckiej widzi się tylko objawy, a zapoznaje się przyczyny i pobudki. Objawy widzi się w fałszywem świetle, ponieważ patrzy się na Polaków z punktu widzenia stanowiska przemocy bez uwzględnienia naszego położenia istotnego. Duchowieństwu polskiemu przysługuje prawo zaznaczać swe zapatrywania polityczne podobnie, jak innym obywatelom. Współudział w zebraniach i stowarzyszeniach dopuszczonych przez ustawy państwowe, nie może być zaczepiany przez rząd. — Zwalczanie zarządzeń państwowych, zwracających się przeciwko interesom narodowym a również kościelnym i religijnym, nie jest zwalczaniem państwa jako takiego ani ludności niemieckiej. To stanowisko duchowieństwa nie jest zaczepne, lecz odporne i wynika z obowiązku powołania duszpasterskiego. Zadaniem duchowieństwa jest, dbać, aby zasady wiary w dobrem zrozumieniu i duchowo przetrawione przeszły w życie ludzi, obowiązkiem zatem duchowieństwa jest, zwracać uwagę na stosunki szkolne, w których dziatwa polska nie może się uporać z wstecznym systemem szkolnym, szczególnie co do nauki religji. Przy niej jedynym ułatwiającym środkiem wykładowym, zastosowanym przez cały świat jest język ojczysty.

Dieci polskie muszą się uczyć religji w języku, w którym ani nie myślą ani nie mówią. Z takiej nauki wynika zamęt w umysłach. Trudności te przenoszą się także na naukę kościelną, przygotowującą do Sakramentów św., gdzie trzeba luki zapełniać, a wiele dzieci uczyć czytać, aby mogły używać katechizmu. Cóż księża mają uczynić w takich okolicznościach? Chwalić może zarządzenia rządowe, chwalić dla tego, że od rządu pochodzą?

Czy nie jest ich obowiązkiem, zwalczać takie rzeczy? Czy rząd chce, aby duchowieństwo go popierało i pomagało uciskać język ludu, któremu życie poświęca? Czy rząd ma pretensje, aby duchowieństwo było jego narzędziem, gwałcącym prawa ludu? Niestety zdaje się, że rząd do tego zdąża i dla tego waruje sobie prawo rozdzielania funduszów dotacyjnych. Że w takich warunkach nie łatwo zachować granice spokoju i cierpliwości, mianowicie temperamentowi polskiemu to każdy przyzna. Ale przy prawach wyjątkowych nie należy zważać na temperament i formę, lecz na tendencją i kierunek pracy duchowieństwa, która to praca nie zwraca się przeciwko państwu samemu, ani przeciw ludności niemieckiej, lecz przeciwko gwałtowi i niesłusznym rozporządzeniom rządu i tych czynników, które stanowisko rządu wywołują i popierają.

Wniosek wolnokonserwatystów został w podanem powyżej brzmieniu przyjęty. —

Z komisji budżetowej sejmu pruskiego.

PBP.) Berlin, 6. b. m. Na dzisiejszem posiedzeniu omawiano te klasy urzędnicze, które dotychczas pobierały 1200—1800, 1200—2200, a którym rząd zamierza dać podwyżkę od 1400—2400 mk., oraz te klasy, które dotychczas pobierały 1200—2000, 1500—2000, a którym rząd proponuje poprawkę od 1650—2700 względnie do 3000 mk.

Obszerniejszą dyskusją wywołały następujące rodzaje urzędów: zawiadowcy torfisk fiskalnych, leśniczowie, kierownicy lokomotyw, kancliści przy sądach, sztygarowie przy kopalniach, solankach i hutach. Z tych urzędników doznali istotnych poprawek leśnicy, kierownicy lokomotyw i sztygarze, — mianowicie w ten sposób, że leśnikom i kierownikom lokomotyw skrócono czas uzyskania najwyższej pensji: pierwszym z 21 na 15 lat, drugim z 15 na 12 lat. Sztygarom podwyższono pensją ponad projekt rządowy z 1650 do 3000 na 1650 do 3300. Inne wnioski postawione do tych urzędników zostały odrzucone. Następnie rozpoczęto dyskusją nad urzędnikami, którzy dotychczas pobierali najmniej 1500, najwyżej 2700 mk., a którym rząd projektuje poprawki od początkowej pensji 1650 do najwyższej pensji 3300 mk. Dyskusji nad tym przedmiotem dzisiaj nie ukończono.

Odezwa!

Kursor naszego Towarzystwa obchodzi w dalszym ciągu górną część miasta, na co zwracamy uwagę członkom Towarzystwa, a również i tym obywatelom, którzy chcą się zapisać na członków.

Od woźnego p. Wł. Limańskiego, który jest zaopatrzony w legitymacją Zarządu, należy zawsze żądać pokwitowania, jakie ma przy sobie w formie drukowanych karteczek. Niech każdy członek płacący składkę o tem dobrze pamięta, gdyż to jest koniecznem dla kontroli.

Przy tej sposobności apelujemy do członków i tych obywateli, którzy chcą

wstąpić do Towarzystwa, aby składki woźnemu wręczali, gdyż dotąd bardzo skąpo składki wpływają. Jeżeli składkowanie tak nadal leniwo będzie wpływało, natenczas nadchodzących wyborów do rady miejskiej nie będziemy mogli prawidłowo przeprowadzić. Bardzo wiele zamożnych osób odprawia woźnego z niczem, tak iż ochota zbierania ustaje. — W kołach rzemieślniczych i mniej zamożnych, żony bardzo przeszkadzają w płaceniu składek. Bardzo to nie miły objaw, że nasze Polki, które w działaniach i pracach narodowych mają świecić przykładem, kierują się takiem niczem nieuzasadnionem sknerstwem, które niekorzystnie może się odbić na rezultacie naszych wyborów.

Raz jeszcze zanosimy gorącą prośbę do człowków naszych i obywateli naszego grodu, aby nie skąpili składek na cele wyborcze.

Do kogoby woźny nie przyszedł, niech nadeśle składkę pod adresem naszego kasjera: M. Powidzki, ulica Teatralna 5.

Zarząd Towarzystwa Wyborczego miasta Poznania.

Stefan Chociszewski, prezes. Antoni Marweg, sekretarz.

Mieczysław Powidzki, skarbnik.

Kurs społeczny dla kobiet

odbędzie się w dniach 30 listopada, 1 i 2-go grudnia na sali Domu Katolickiego w Poznaniu, św. Marcin 69 z następnym programem:

Poniedziałek, dnia 30 listopada po południu o godz. 4-tej: Otwarcie kursu przez Najprzewielebniejszego X. Biskupa Likowskiego, poczem wykład X. St. Adamskiego: Omówienie programu, sposobu pracy kursu; ogólna charakterystyka sposobów pracy rozmaitych stowarzyszeń.

O godz. 5 i pół X. dr. Zimmermann: O potrzebie i sposobach kształcenia się w sprawach społecznych; wskazanie najważniejszych książek: sposób gromadzenia materjału do wykładów.

Wieczorem o godzinie 8-mej: Pogadanka.

Wtorek, dnia 1 grudnia o godz. 8 Msza św. w kościele farnym na intencją kursu.

O godz. 9 p. Zofja Stasińska: Stowarzyszenia kobiet wobec nowej ustawy o stowarzyszeniach i zebraniach.

O godz. 10 i 11 X. St. Adamski: Zasady praktycznej pracy w stowarzyszeniach.

Po południu:

O godz. 4 X. I. Czechowski: Prowadzenie książek, kas i innych urządzeń w obrębie stowarzyszeń.

O godz. 5 X. St. Adamski: Związki stowarzyszeń kobiecych, potrzeba i cele.

Wieczorem o godzinie 8-mej: Pogadanka.

Środa, dnie 2 grudnia:

O godz. 9 p. Helena Rzepecka: Dla czego kobiety powinny znać dokładnie państwowe ustawy o zabezpieczeniach pracobiorców.

O godz. 10 X. Czechowski: Ciąg dalszy o prowadzeniu książek, urządzeń itd.

Po południu:

O godz. 3 X. Józef Kłos: Praca nad służbą żeńską.

O godz. 4 X. St. Adamski: Zasady praktycznej pracy w stowarzyszeniach kobiecych.

Po udzieleniu odpowiedzi na ew. pytania zamknie kurs Najprzew. X. Biskup Likowski.

Pomiędzy poszczególnymi wykładami będą przerwy kwadransowe. Wykłady rozpoczynać się będą punktualnie. — Prelegenci będą bądź to na wieczornych pogadankach, bądź też po prelekcjach udzielali odpowiedzi na piśmienne zapytania, które uczestniczki kursu stawiać będą celem uzyskania bliższych objaśnień poszczególnych punktów prelekcji.

Wykłady wygłaszane w kursie prawdopodobnie nie pojawią się w druku; poleca się zatem spisywanie notatek.

Pogadanki wieczorne odbywać się będą w formie zebrań, którym przewodniczyć będą panie wybrane przez uczestniczki kursu.

W pogadance poniedziałkowej omówi się zamiar Zarządu Głównego Związku kobiet pracujących, aby dla uczestniczek kursu i członków stowarzyszeń kobiecych urządzać stale co miesiąc wykłady z dziedziny teorji i praktyki ekonomiczno-społecznej. Po przeprowadzeniu nad tą kwestją dyskusji i powzięciu uchwały odpowiadać się będzie, o ile czas starczy, na pytania — zebranie zakończy się krytyką przebiegu pogadanki.

Pogadankę wtorkową poświęcimy dyskusji nad sprawą połączenia stowarzyszeń kobiecych w związek.

Warunki uczestnictwa: Zapraszamy do udziału w kursie wszystkie panie, interesujące się pracą społeczną, bez względu na to, czy pracują w stowarzyszeniach czy nie. Ze względu na przepisy prawne odbędą się wykłady w zamkniętem gronie i za imiennemi legitymacjami, które biuro Związkowe prześle w swoim czasie zgłaszającym się paniom za nadesłaniem wpisowego, które wynosi 3 marki na cały kurs; 50 fen. za poszczególny wykład.

Adres dla przesyłek pieniężnych i zgłoszeń: Czechowski, Posen, Seminar Strasse 2.

Członkowie stowarzyszeń związkowych, zwyczajni i wspierający, mają wstęp wolny, winni się jednak także zgłosić poprzednio do biura związkowego (św. Marcin 69) poczem otrzymają legilemacją.

Z polecenia Głównego Zarządu Zw. katolickich Towarzystw kobiet pracujących X. I. Czechowski, sekretarz jeneralny.

Nowe projekty ustawodawcze.

W tych dniach otrzymali posłowie dwa nowe projekty ustawodawcze. Pierwszy dotyczy wynagrodzenia fizyków powiatowych, drugi odpowiedzialności państwa i innych związków za przekroczenia urzędowe, popełnione ze strony urzędników przy wykonywaniu władzy publicznej.

Korespondencja.

Hofstede-Riemke, d. 31. 10. 1908.

Wspaniałej uroczystości świadkami byliśmy w niedzielę, d. 18 bm.; w tym dniu bowiem obchodziło tutajsze Tow. św. Franciszka Xawerego solennie złoty jubileusz Ojca św. Piusa X. Aby rzadki ten obchód uświetnić, uprosiło sobie Towarzystwo kapłana z ojczysto-rodzinnych stron i to Wielebnego X. Guzikowskiego, wikarjusza z Pempowa pod Krobią. Zacny ten kapłan przybył w piątek, dnia 16 bm. około godziny 5 po południu na dworzec w Herne, gdzie go już oczekiwała deputacja złożona z pp. Jana Kuncewicza, prezesa, Adama Noskowiaka, sekretarza i Jana Bojanowskiego, ławnika. Po serdecznem polskiem powitaniu udano się powozami do kościoła w Riemke, gdzie go już liczni parafjanie oczekiwali, mianowicie niewiasty, pragnący się wyspowiadać w języku ojczystym.

Nazajutrz o godz. 7 rano odprawił X. Guzikowski mszą św., a następnie znów słuchał spowiedzi szczególniej tych mężczyzn, którzy byli przed południem wolni od pracy kopalnianej, wieczorem zaś tych, którzy po południu nie pracowali.

W niedzielę odbyła się dalsza spowiedź, poczem przed godziną 10 odprawił X. Guzikowski mszą św., w czasie której przystępowali Polacy do komunji świętej.

O godz. 2 po południu przybył z Wanne zaproszony polski fotograf pan Pierzkalski i odfotografował Tow. św. Franciszka Xaw., a następnie także i tutajszego „Sokoła“.

O godz. 4 odbyło się w kościele parafjalnym w Riemke uroczyste polskie nabożeństwo z kazaniem i śpiewem polskim, w które cała nasza kolonja żywy wzięła udział.

Właściwy obchód jubileuszowy rozpoczął się o godz. 6 wieczorem na sali p. Pielken'a (dawniej Bocker'a), która po brzegi napełniła się rodakami. W obchodzie tym wziął także udział miejscowy proboszcz X. Berg z Riemke.

Uroczystość zagaił prezes pan Kuncewicz, witając serdecznemi słowy przybyłych członków i gości, dając szczególniejszy wyraz radości, że w tym tak rzadkim obchodzie bierze także udział kapłan z rodzinnych stron oraz wielu tutajszych rodaków. Następnie w krótkim zarysie podał zebranym żywot nam miłościwie panującego Ojca św., wskazując przy tem na dwa jubileuszowe dziełka wydane na uroczystość tę przez p. Piotra Palińskiego w Bochum i zakończył swoje przemówienie trzykrotnym okrzykiem: „Niech żyje Ojciec św. Pius X“, na który cała sala gromkiem trzykrotnem „Niech żyje!“ odpowiedziała.

Po nim zabrał głos X. proboszcz Berg i w niemieckiej mowie podniósł zasługi Zarządu, który swoją dodatnią pracą podniósł Tow. św. Xaw. do tej wysokości pod względem moralnym i liczebnym, że musi jemu (Zarządowi) i członkom wyrazić swoje uznanie. Postępowanie Polaków w Hofstede — Riemke zmusza Niemców do szacunku dla nich. Piękne to świadectwo wystawione tutejszej Polonji, która się nie zapiera, lecz otwarcie wyznaje, że jest polską i narodową aż do szpiku kości!

Następnie przemawiali jeszcze o rozmaitych kwestjach różni mówcy, mianowicie X. Guzikowski o ukochaniu ojczystych stron, które swoich dzieci oczekują z powrotem.

We wolnym czasie przygrywała kapela p. Pietrygi z Recklinghausen-Süd, która ponownie pokazała zebranym, że rozporządza doborowemi siłami.

O godzinie 10 wieczorem zakończył prezes p. Jan Kuncewicz uroczystość okrzykiem na cześć przybyłych gości, X. Guzikowski zaś na cześć Braci-Rodaków w Hofstede-Riemke.

Przez cały czas swego pobytu na ziemi westfalskiej otworzył X. Guzikowskiemu staropolskim zwyczajem swoje podwoje szanowany powszechnie i poważany kupiec p. Ign. Kwaśniewski, za co mu z tego miejsca jeszcze raz jak najserdeczniej dziękujemy.

Pobyt Wielebnego X. Guzikowskiego podniósł bardzo ducha w naszej kolonji i dla tego byłoby bardzo pożądanem, żeby Towarzystwo św. Franciszka Xawerego częściej taką biesiadę duchową sprawiło tutejszym Rodakom.

Wielebnemu X. Guzikowskiemu zaś za jego podjęte trudy, mozoły i tak gorliwą pracę dla nas biednych tułaczy na obczyźnie, składamy jeszcze raz z serdecznym uściskiem dłoni staropolskie Bóg zapłać! —

* **Wiec w sprawie Czytelń Ludowych** dla powiatu wągrowieckiego odbędzie się w niedzielę dnia 15 bm. o 4 po południu w strzelnicy w Wągrówcu. O liczny udział prosi Komitet powiatowy.

Wiadomości polityczne.

Niemcy. Z głosów pism niemieckich wynika, że sprawa zajścia w Casablance, którą dotąd niemiecki urząd spraw zagranicznych uznawał za mało znaczącą, umyślnie jest przez tenże urząd rozdymaną, aby opinją odwrócić od wynurzeń cesarskich i zwrócić ją na możliwe powikłania z Francją. — Stara to sztuczka. — Nie trzeba jednak sądzić, że dla bójki pomiędzy policją francuską a urzędnikami niemieckiego konsula gdzieś w dalekim Maroku przyjdzie do wojny. Prowadzenie o to wojny byłoby zbrodnią.

— Berlin 6 listopada. (Z parlamentu.) Przyjęto bez dyskusji wniosek p. **Brejskiego** o odroczenie postępowania sądowego przeciwko posłowi dr. Alfredowi Chłapowskiemu przed sądem okręgowym w Kościanie. W dalszym ciągu dyskutowano o urządzeniu sądownictwa i połączonych z niem ustaw.

Galicja. Lwów. Na posiedzeniu sejmowem młodorusin Oleśnicki przedstawił uchwałę, aby wydział krajowy zastanowił się nad założeniem 5 nowych gimnazjów ruskich i aby następnej sesji sejmowej przedłożył wnioski odpowiednie.

Rosja. Koło polskie w Dumie a sprawa słowiańska. Przed kilku dniami odbyło się w Petersburgu zebranie członków Koła polskiego, na którem omawiano stosunek posłów Polaków do kwestji słowiańskiej, oświadczył współpracownikowi „Riecz“, co następuje: Wbrew podanej przez gazety wiadomości o naszym jakoby dwulicowym stosunku do tej sprawy, mogę oświadczyć, że nasze stanowisko w kwestji bałkańskiej jest zupełnie określone i jasne. Bezwzględnie współczując Serbji w jej walce o niezależność narodową, jednak zmuszeni będziemy zachowywać zupełne milczenie w tej sprawie, jeżeli poruszoną ona zostanie w Dumie, ponieważ nie czujemy za sobą żadnej siły realnej, którą moglibyśmy ofiarować Serbji dla poparcia jej żądań. Uważamy, że nasz głos w Dumie będzie tak mało znaczący, iż nie może nic dorzucić do opinji społeczeństwa rosyjskiego, bezwarunkowo przyjaźnie usposobionego dla Serbji. Któż, jeżeli nie my, Polacy, ma współczuć nieszczęściu uciskanej narodowości, bohatersko walczącej o swe podeptane prawa? Lecz tak samo nie możemy pomódz Serbji, jak nie możemy pomódz samym sobie.

Francja. Urzędowe pismo francuskie „Temps“ zwraca uwagę na to, że Francja jest wobec Niemiec w korzystnem położeniu. Francja może liczyć na Anglją i Rosją, natomiast Niemcy wielkiej pomocy od Austrji spodziewać się nie mogą, ponieważ zaprzątają ją sprawy bałkańskie. Włochy zaś nie wystąpią przeciw Francji. — Obecne położenie jest istotnie takie, że Niemcy musiałyby mieć przeciw Rosji przynajmniej 5 korpusów w pogotowiu i przez to nastąpiłoby zupełne wyrównanie sił niemieckich z francuskiemi. Flota zaś niemiecka z angielską mierzyć się nie może, nie licząc już wcale francuskiej.

— Tak rząd francuski jako też wpływowe pisma francuskie zapewniają, że Francja bynajmniej nie ma zamiaru obrażenia Niemców, z drugiej jednak strony nie widzi przyczyny do przepraszania kogokolwiek lub dawania nagan żołnierzom, którzy spełnili tylko obowiązek w znanej sprawie schwycenia dezerterów francuskiej ligji zagranicznej. Rząd francuski jest zdania, że przy dobrej woli znajdzie się forma zadowalająca strony obie. Stronę prawną zatargu natomiast rozstrzygnie sąd polubowy.

Włochy. Znamienny artykuł pojawił się we włoskiem piśmie „Stampa.“ Autor artykułu zwraca uwagę na to, że Włochy stoją w niejasnym stosunku do Francji i Anglji, a z trójprzymierza nie mają żadnych korzyści, dla tego Włochy powinny się obejrzeć za innym sojusznikiem, nawet groza wojny nie powinna Włochy odstraszyć od wystąpienia z trójprzymierza.

Sprawy Bałkańskie. Układy pomiędzy Turcją a Bułgarją toczą się bardzo powoli, być może, że całk'em się rozbiją.

Wiadomości z blizka i z daleka.

Poznań, dnia 7 listopada 1908.

Uczmy dzieci czytać i pisać po polsku!

* **Biuro** informacyjne Polskiego Centralnego Komitetu wyborczego i Biuro „Straży“ przy Alejach nr. 18, jest otwarte codziennie rano od 10—1, po południu od 4—6, w niedzielę i święta od 12—1. Adres: Dr. Tadeusz Jaworski, Poznań—Posen. Telefon 1640, tylko w godzinach od 10—1 i 4—6. — Prosimy o nadsyłanie wiarogodnego materjału jako to: zakazów i rozporządzeń policyjnych i administracyjnych, nadużyć komisarzów, landratów i urzędników stanu, akt sądowych i wyroków itp. — dla użytku posłów naszych.

* **Teatr Polski w Poznaniu.** Po raz 6-ty odegrano „Halkę“ na scenie naszej przy zupełnie wyprzedanej widowni. Rolę Jontka odśpiewał zupełnie poprawnie p. dr. Prus. Pan dr. Prus przełamał trudności, jakie mu sprawiało nie obycie się ze sceną i śpiew przy akompanjamencie orkiestry. Swoboda i pewność siebie znalazły wyborny wyraz szczególnie w arji „Szumią jodły.“ W roli „Halki“ wystąpiła p. Florjani, o głosie artystki pisaliśmy już i nic dodać ani ująć nie potrzebujemy, chyba to jedno, że w czwartym akcie wzięła pani F. partją za wysoko, stąd wynikło kilka niedociągnięć. Chóry w trzecim akcie na krótką chwilę rozeszły się z orkiestrą. Są to jednak drobne tylko usterki, które na całość przedstawienia, które wypadło świetnie, wpływu nie miały. Na przedstawienie otrzymały zaproszenie pp. Solska i Wisting, które wystąpią dziś wieczorem na koncercie staraniem pań Tow. Wincentego a Paulo. Pan dyrektor Lelewicz powitał obie artystki pięknemi bukietami.

* **Z teatru.** Dziś w sobotę, dnia 7 listopada ujrzymy po raz pierwszy na naszej scenie arcydzieło literatury modernistycznej, wyborną satyrę sceniczną pod tyt.: 2 razy 2 = 5, głośnego autora Gustawa Wied'a. Sztuka odznaczająca się nader oryginalnemi pomysłami i pełna humoru cieszyła się na wszystkich scenach zagraniczn. nadzwyczajnem powodzeniem. W berlińskim „Kleines Theater,“ grano ją przeszło 500 razy. W Warszawie i w Krakowie cieszyła się również dużem powodzeniem. Sztukę 2 razy 2 =5 tłómaczył dr. Władysław Rabski. Ceny zwyczajne. — W niedzielę po południu o godzinie 3: „Świat bez mężczyzn“, komedja w 3 aktach A. Engla i Horsta. Ceny zniżone. — Tego dnia wieczorem: „2 razy 2 = 5,“ satyra w 4 aktach Gustawa Wied'a. Ceny zwyczajne. — Biletów na powyżej wymienione sztuki nabywać można w „Domu towarowym“ pana K. Ignatowicza, a w dniu przedstawienia przy kasie teatralnej.

* **Na chleb św. Antoniego** złożył p. W. K. z Gołańczy 4,95 marek. — Razem 5,90 mk.

* **Ze sprzedaży kart gratulacyjnych i kondolencyjnych** zastępujących telegramy, wpłynęło do kasy za pośredni-

ctwem redakcji „Wielkopol.“ od firmy A. Rose w Bazarze 27,90 mk., Kostrzewskiego, (firma „Globus“) 4,50 m., N. N. z Obornik 10,58 mk. — Razem 42,98 mk.

Kusztelanowa, skarbniczka,
ul. Ogrodowa 12.

* **Telegramy Kościuszkowskie.** Ponieważ dochodzą nas skargi, że na prowincji nie we wszystkich miasteczkach można nabyć telegramów naszych, przeto prosimy ludzi dobrej woli, ażeby się do nas zgłaszali po nie i rozszerzali je wszędzie, a my odwrotną pocztą żądaną ilość nadeślemy.

Marja Halina Łebińska, Dolna Wałowa 1, I.
Teodora Kusztelanowa, ul. Ogrodowa 12,
Poznań.

* **Pokwitowanie.** Na budowę sali Towarzyskiej w Jerzycach pod Poznaniem otrzymaliśmy: Od Koła śpiewackiego Śrem 5 mk, J F. J. Komendzińskiego z Drezna 5 mk., dr. Lesińskiego z Czarnkowa 3,05 mk., Tow. Polsko Kat. Rękodzielników w Hamburgu 20 mk., Tow. Śpiewu Przygodzice 5 mk., Tow. Robotników Polskich Oborniki 8,50 mk., Tow. Cieśli Poltkich w Berlinie 2 mk., Towarz. Kupców i Przemysłowców Oberhausen 10 mk., Tow. Robotników Polskich Oborniki 4,50 mk., Tow. Sokół Brockhausen 10 mrk., Tow. Sokół Habinghorst 10 mk., Tow. Kupców Wanne 10 m., Tow. Sokół Oborniki 4,26 m., Tow. Sokół Witkowo 10 m., Tow. Sokół Oberhausen 10 m., Tow. Robotników Grodzisk 10 m., Tow. Przemysłowców Oborniki 16,15 m., Józefa Chociszewskiego z Gniezna różne książki i pocztówki. Za powyższe ofiary składamy najserdeczniejsze podziękowanie. Przy tej sposobności udajemy się z prośbą do szan. Ofiarodawców i Towarzystw Polskich, aby nasze zbożne dzieło w imię solidarności narodowej uwzględniać raczyli — dalsze łaskawe datki na ręce skarbnika p. Łucjana Wojciechowskiego, Poznań, W. 6, Wielka Berlińska ul. 54 przesyłając.

Za komitet budowy sali w Jerzycach.
Dr. Maćkiewicz, Ł. Wojciechowski.
prezes. skarbnik.

Zamiejscowe pisma prosimy o łaskawe powtórzenie powyższego pokwitowania.

* **Kiermasz** na sale zajęć budzi ogólne zainteresowanie. To też nie wątpimy, że w niedzielę biała sala Bazarowa będzie cały dzień przepełniona zwiedzającymi. Poszczególne pawilony dekorują ludzie fachowi i umiejętni, aby całość miała wygląd artystyczny i chwytała za oko. Karota będzie zupełnie wykluczona, każdy przedmiot będzie oznaczony stałą ceną, nie przewyższającą cen magazynowych. — Wstępne wynoszące 70 fen. od osoby uprawnia do zwiedzania kiermaszu przez cały dzień, wykupiwszy sobie bilet przy otwarciu, można zatem wejść na niego po południu i wieczorem bez dopłaty. — Ponieważ kiermasz jest dla Poznania nowością, powinien zaciekawić jak najszersze koła.

* **Poznań.** (Urząd stanu cywilnego z dnia 5 listopada 1908.) Zapowiedzi: Mistrz stolarski Jan Świerczyński z A. Żurkowską. Introligator E. Kecker z E. Laube. Właściciel ogrodn. Ign. Roszczak z M. Baranowską. Ślusarz A. Krüger z B. Weigelt. Robotnik Fr. Grzegorczyk z P. Magnucką. — Śluby: Robotnik M. Misiewicz z K. Kaczmarek. Robotnik J. Sporny z El. Błażejewską. — Urodziny. Syna: Mularz Ign. Justkowiak. Robotnik St. Nowaczyk. Asystent kolejowy K. Mertens. Kołodziej W. Dziatkiewicz. Niezam. K. — Córkę: Szafner pocztowy J. Zenker. Konduktor tramwajowy St. Przybył. Stolarz A. Franeuszkiewicz. Robotnik Paw. Braun. Szewc B. Szargan. Mularz Maks. Specht. Robotnik Jan Wijak. — Umarli: Kapitalista M. Waligóra 74 lata. Szewc St. Skorupski 28 lat. Mistrz piekarski R. Schöneich 53 lata. Fr. Reisner 1 mies 23 dni. J. Chmielewska 1 mies. 14 dni. A. Nowaczyk 5 minut. Pozasłużb. sekretarz pocztowy J. Misiewicz 74 lata. Władysława Miech 34 lata. Krawiec N. Frala 31 l. A. Lipiecka 2 lata 10 mies. L. Kamiński 1 rok 9 mies. 9 dni.

* **Poznań.** Więzień L. Schlenter, który w nocy z 21 na 22 października rb. zbiegł z tutejszego więzienia policyjnego, a któremu po przytrzymaniu go udało się znów zbiedz, aresztowany został wczoraj w Stęszewie.)—(Wczoraj przed południem składali w bóżnicy tutejszej rekruci żydowskiego wyznania przysięgę.)—(Pociąg pospieszny (D) najechał w czwartek w południe w bliskości ulicy Bosej krowę pewnego gospodarza z Górczyna i ciężko ją pokaleczył, tak, że trzeba ją było dobić. Krowa miała wartości 200 marek.)—(Nagłą śmiercią zmarła w czwartek po południu przy ul. św. Anny posługaczka Magdalena Wojtaszyk, mieszkająca przy ul. Fortecznej nr. 31. Przywołany dr. Maćkiewicz stwierdził już tylko śmierć wskutek paraliżu na serce.

* **Poznań.** Dziś przed południem składali rekruci załogi poznańskiej przysięgę.

* **Poznań.** Dziś odbyło się w kościele św. Wojciecha żałobne nabożeństwo za ś. p. dr. Karola Marcinkowskiego.

* **Towarzystwo** Przyjaciół Sztuk Pięknych w Poznaniu, ulica Bismarka nr. 1, I. Otwarcie wystawy nastąpi w środę, dnia 11 listopada o godz. 12 w południe.

Zarząd.

* **Druga pogadanka dla matek** w sprawie wychowywania dzieci odbędzie się w niedzielę, dnia 8 listopada rb. na salce przy kościele św. Wojciecha o godz. 5 min. 15. Pan dr. Adamczewski będzie mówił „O pielęgnowaniu chorych dzieci.“ Powyższą pogadankę szczególnie polecamy wszystkim matkom jako bardzo ciekawą i pouczającą.

* **Zwracamy uwagę** na drugostronnie umieszczone ogłoszenie o wieczornicy Katol. Tow. Rzemieślników polskich, która się odbędzie jutro w niedzielę, na sali Domu Katolickiego.

* **Próba orki.** Tutejsza fabryka machin pod firmą H. Cegielski otrzymała od właściciela Hrehorówki w gub. kijowskiej list następujący: „Osobiście wykonywałem próbę orki dwuskibowym pługiem Cegielskiego, najnowszym, marka G. R. P. 3 z kołkiem i rezultaty jej z przyjemnością podaję. Orka była robioną na głębokość 4 werszków i szerokość obu skib razem 12 werszków. Jednocześnie na tem samem polu i w tychże warunkach szerokość i głębokość skib orały dawne dwuskibowe Ventzky i dwa nowe nr. 4 i 5 Zawadzkiego. Dla określenia siły pociągowej używałem siłomierza Sacka. Otóż pług Zawadzkiego nr. 4 zużywał 350—375 kg., nr. 5 375—400 kg., pług Ventzky 350—375 kg., a pług Cegielskiego 250 do 300 kg.! Przy użyciu kroju tarczowego, — który można przystosować do każdego z tych pługów, siła oporu zmniejsza się o 25 kg. Orka pługiem Cegielskiego okazała się najlepszą, może być przystosowaną do każdej głębokości i nawet nie zasypuje tak powierzchni roli, jak pług Zawadzkiego, który z tego względu uważam za nieodpowiedni, — szczególniej przed zimową orką.“

* **Wczorajszej nocy** na torze kolejowym Kluczbork-Poznań, blisko stacji Gondek wykoleił się jeden wagon pociągu osobowego. Straty materjalne nieznaczne. Z osób nikt nie odniósł szwanku. Komunikacja przerwaną była przez pół godziny, poczem pociąg ruszył dalej w stronę ku Poznaniowi.

* **Na co przydać się mogą** tak zw. hale targowe. Wiadomo, że stary cyrk Renza w Berlinie przerobiony został z hali targowej. Ten sam los spotkać ma inną berlińską halę targową, której jatki nie wszystkie wynajęte, a przez to miastu nie przynoszą potrzebnej dzierżawy. Halę tę stara się zadzierżawić pewien hamburski dyrektor, by w niej urządzić teatr rozmaitości.

* **Konferencja landratów** z W. Księstwa Poznańskiego odbędzie się w przyszły poniedziałek w Chodzieży. W jakim celu konferencją tę zwołano, niewiadomo. Czyby znów o naszą chodziło skórę?

* **Dnia 1 grudnia rb.** otwartą zostanie nowa linja kolejowa Poznań—Stęszewo—Grodzisk.

* **Gniezno.** Pisma niemieckie donoszą, że kierownik gnieźnieńskiej Spółki „Rólnik“ Józef Kobziński uciekł, sprzeniewierzywszy 30,000 marek.

* **Łęczyca.** Dnia 27 października r. b. został pobłogosławionym związek małżeński pomiędzy p. Antonim Strykowskim, gospodarzem z Sapowia, a panną Teresą Kaczmarkówną z Łęczycy. W czasie uczty weselnej zebrano za staraniem p. Ignacego Strykowskiego 10 mk. na Pomoc Naukową im. Marcinkowskiego. Młodej parze „Szczęść Boże!“

* **Strzelno.** W czwartek spalił się doszczętnie gospodarzowi Mateuszowi Kościńskiemu w Chrośnie stóg zboża. Strata wynosi 1100 do 1200 mk. K. nie był zabezpieczony. Ogień podłożyły prawdopodobnie dzieci bawiące się w bliskości z ogniem.

* **Grodzisk.** W wczorajszych wyborach do rady miejskiej zwyciężyli w trzeciej klasie Polacy: pp. Andrzejewski i Stachowski. W drugiej klasie również Polacy (40 głosów, Niemcy 39 głosów), a mianowicie pp.: aptekarz Ziętak i kupiec Nowak. W pierwszej klasie przeszli Niemcy i żydzi. W radzie miejskiej są Polacy w mniejszości, jest ich tylko 8, a Niemców 10.

* **Nowy bank ludowy na Kaszubach.** W ubiegłym tygodniu założono w Kartuzach bank ludowy, który niebawem zanotowany zostanie sądownie. Do zarządu wybrano X. posła Łosińskiego, pana Bernarda Bączkowskiego, właściciela domu i p. Józefa Łabudę z Kartuz. Prezesem rady nadzorczej jest X. proboszcz Karpiński z Przodkowa. — Szczęść Boże!

* **Kursa przędzenia.** W Badenji w szkołach ludowych zaprowadzić mają w miesiącach zimowych dla dziewcząt kursa ręcznego przędzenia, by tym sposobem wskrzesić dawno zaniechane zajęcie domowe.

* **Nowy oszust** jakiś kręci się znowu po Górnym Śląsku i łowi pieniądze w ten sposób: Składa w jakiejbądź kasie oszczędności 1 markę i dostaje książeczkę, w której ta suma jest zapisana. W tej książeczce fałszuje on zapisaną sumę, aby wyglądało, że posiada znaczny fundusz złożony w kasie. Ze sfałszowaną książeczką zaś chodzi po ludziach i zaciąga znaczne pożyczki, zostawiając tym, którzy mu pieniędzy pożyczą, ową sfałszowaną kriążeczkę oszczędności jako zastaw, czyli fant. Ale oczywiście później nigdy się już nie pokazuje, a ludzie, którzy mu pożyczali znacznych sum, tracą je.

* **Po 32-letniej kaźni w domu karnym** wypuszczono w tych dniach w Werden nad Ruhrą 58-letniego robotnika Zandersa, skazanego swego czasu na dożywotne więzienie za zamordowanie swej babki.

* **W Karłowych warach** (Karlsbad) i w okolicy odczuto dnia 3 bm. niemal w każdym domu trzęsienie ziemi.

* **W Marsylji** we Francji zamknięto w tych dniach wystawę z dziedziny elektrotechniki, z deficytem wynoszącym przeszło miljon franków. W wystawie tej wzięło udział około 35 firm niemieckich.

* **Kalendarz.** Niedziela, d. 7 listopada rb. Koronaci 4. Wschód słońca o godz. 7 min. 11, zachód o godz. 4 m. 16.

Poniedziałek, dnia 9 bm. Teodora m.

Ruch w Towarzystwach.

Zebrania odbędą się:

— Tow. polsko-katol. Terminatorów pod wezw. św. Alojzego w niedzielę, dnia 8 bm. o godz. 5 i pół wieczor. na sali Domu św. Józefa.

— Kat. Tow. Rzemieślników polskich w poniedziałek, dnia 9 bm. wiecz. o godz. 8 i pół w Domu Katolickiego.

— „Wyzwolenie.“ Tow. zupełnej wstrzemięźliwości od napojów alkoholowych w niedzielę, dnia 8 bm. o godz. 8 wieczorem na sali Dominikańskiej.

— Tow. Młodzieży polsko-kat. w niedzielę, dnia 8 bm. o godz. 5 po poł. w Domu Katolickim.

— Tow. cech. czeladzi szewskiej w poniedziałek, dnia 9 bm. wieczor. o godzin. 8 w lokalu posiedzeń, ul. Ślusarska 6.

— Filji szewców polskiego Związku zawodowego w niedzielę, dnia 8 bm. o godz. 6 wieczor. w lokalu p. Dartscha, Jezuicka 11.

— Filji stelmachów polsk. Związku zawodowego w niedzielę, dnia 8 bm o godz. 2 po poł. w lokalu Wielkie Garbary 5.

— Tow. Przemysłowców w Jerzycach w poniedziałek, dnia 9 bm. o godz. 8 wieczor. w lokalu p. Marcinkowskiego.

— Filji Robotników P. Z. Z. na Wildzie w niedzielę, 8 bm. na sali p. Golana, ulica Wilowa 71.

— Tow. sług składowych „Oświata“ w niedzielę. 8 bm., wiecz. o godz. 5 w lokalu p. Strzeleckiego, przy Nowym Rynku.

— Katol. Tow. Robotników polsk. w Jerzycach w niedzielę, dnia 8 bm. po południ. o godz. 5 w Ochronce.

Wiadomości literackie.

— „Nowości Literackie.“ Z godną uznania punktualnością ukazują się tomy „Nowości Literackich.“ Ostatnio nadesłany nam tom III zawiera utwory jednego z najlepszych młodszych prozaików, Mieczysław Srokowskiego, autora Epigonów i Krwi. Tytuł książki: „Ich Tajemnica.“ Autor ma za główny temat kobietę — i po mistrzowsku rozwiązuje zagadkę czy tajemnicę jej psyche i jej życiowego konwencjonalizmu. Prenumerata kwartalna pocztą tylko dwa ruble. Redakcja i administracja, księgarnia Sadowskiego w Warszawie.

— Dowiadujemy się, że z końcem bieżącego miesiąca wyjdzie nakładem księgarni katolickiej dr. Miłkowskiego w Krakowie piąte, poprawne wydanie dzieła X. Leonarda Soleckiego p. t.: „Jasełka“ (Szopka) oratorjum ludowe w 5 oddziałach w śpiewach i obrazach scenicznych z towarzyszeniem fortepianu lub harmonji.

Obrona prawna.

— Panu M. w B. odpowiadamy. Nazwanie Pana alias Ulbrich może polegać tylko na omyłce i omyłkę tę wolno Panu sprostować, ale obrazą to żadną nie jest.

— Panu W. W. 55 odpowiadamy. Podatki dochodowe i szkólne jesteś Pan obowiązany opłacać. Podatek dochodowy nie jest za wysoki, a jeżeli szkolny wydaje się Panu być za wysokim, to możesz Pan remonstrować w 4 tygodniach do dozoru szkolnego.

— Panu K. A. N. 949 odpowiadamy. Do wymurowania studni musisz Pan mieć konsens policyjny. — Po ścieszce sąsiada przy jego granicy wolno jemu zakazać innym ludziom chodzić.

— Panu J. G. w S. odpowiadamy. Jeżeli udowodnionem zostanie, że koń Pana bez jego drażnienia kopnął chłopa, to Pan szkodę przez to wyrządzoną wynagrodzić musisz. Jeżeli rów przygraniczny, będący urządzony do przyjmowania wody także z gruntu Pana, to sąsiad, który go zaorał, obowiązany jest go przywrócić.

Od Redakcji.

— Panu J. R. z Jerzyc odpowiadamy: Oddanie syna na rok na próbę do gimnazjum, nie opłaci się. Czy syn Pański posiada zdolności powinieneś Pan już poprzednio zbadać. Szkólne w gimnazjum kosztuje na kwartał 33 mrk. Książki rocznie około 50 marek.

Wiadomości handlowe.

Poznań, dnia 7 listopada 1908 r.

Pożyczka niemiecka 3 i pół proc.		94,— m
Pożyczka pruska ukons. 3 i pół proc.		93,95 „
dto	3 proc.	84,30 „
Listy zastawne pozn.	4 proc.	102,— „
dto	3 i pół proc.	93,10 „
Listy rentowe pozn.	4 proc.	100,— „
dto	3 i pół proc.	92,70 „
Renta włoska 4 proc.		103,80 „
Austrjacka renta złota 4 proc.		97,75 „
Austrjacka renta srebrna 4 dwie 5 prc.		99,— „
Listy zastawne polskie 4 i pół proc.		91,— „
Renta węgierska złota 4 proc.		92,90 „
Banknoty francuskie za 100 franków		81,40 „
Banknoty austrjackie za 100 koron		85,35 „
Banknoty rosyjskie za 100 rbs.		214,65 „

Poznań, dnia 6 listopada 1908 r.
(Urzędowe sprawozdanie miejskiej komisji targowej na targu zbożowym).

	Za 100 kilogramów: towar piękny	średni	pośledni
Pszenica	19,9	19,—	18,—
Żyto	16,20	15,75	14,90
Jęczmień	17,50	15,80	14,80
Owies	15,60	14,90	14,50

Poznański targ na bydło z dnia 6-go listopada — (Sprawozdanie urzędowe). Zwieziono lub spędzono:

54 sztuk bydła rogatego	
113 „	cieląt
19 „	owiec
10 „	kóz
291 „	tłustych świń
124 „	chudych „
513 „	prosiąt

Razem 1164 sztuk zwierząt.

Płacono za 50 kilogramów wagi żywej:

Rogacizna: Wołczaki i jałowice I kl. 40-42 mk., II kl. 35—37 mk., III kl. 26—29 mk., Buhaje I kl. 40—42 m., II kl. 34—36 m., III kl. 26—29 m. Krowy I kl. 32—33 m., II kl. 26—29 mk., III kl. 20—23 mk.

Krowy dojne: I kl. —00— mrk., II. kl. 280—340 mk., III kl. 180—240 mk.

Cielęta: I kl. 52—53 m., II kl. 40—45 m., III kl. 32—36 mk.

Owce: I kl. —00— mk., II kl. —28— m., III kl. 23—25 mk.

Nierogacizna: I kl. —53— m. (niektóre wyżej), II kl. 50—51 marek, III kl. 46—48 marek IV kl. (maciory) 44—50 marek.

Świnie średnie (warchlaki): 33—57 marek za sztukę.

Prosięta za parę 18—30 marek.

Interes był spokojny. — Targ uprzątnięto.

Poznań, 6 listopada rb.
(Urzędowe sprawozdanie targowe miasta Poznania podług zestawienia policyjnego.)

Inne artykuły:		Cena najwyższa	najniższa	przeciętna
		m.	m.	m.
Słoma snopkowa za 100 kg.		5,—	3,60	5,—
Siano	„	6,—	4,50	5,25
Groch na paszę	„	—,—	—,—	—,—
Ziemniaki	„	3,60	3,50	3,55
Wołowina	(od łopatki za 2 kg.	1,40	1,20	1,30
	(od brzucha „	1,30	1,10	1,20
Wieprzowina	„	1,70	1,50	1,60
Cielęcina	„	1,60	1,40	1,50
Skopowina	„	1,80	1,60	1,70
Słonina	„	1,60	—,—	1,60
Masło	„	2,60	2,40	2,50
Łój wołowy	„	1,20	1,	1,10
Jaja	za kopę	4,80	4,60	4,70

Wrocław, dnia 5 listopada 1908 r.

	dobry tow. najw. cena	dobry tow. najn. cena	średni tow. najw. cena	średni tow. najn. cena	pośl. towar najw. cena	pośl. towar najn. cena
	mr.	mr.	mr.	mr.	mr.	mr.
Pszenica biała	20,50	19,80	19,70	18,80	18,70	17,80
„ żółta	20,40	19,70	19,60	18,70	18,60	17,20
Żyto	17,2	16,60	16,5	16,10	16 —	15,0
Jęczmień	15,—	14,30	14,70	14,40	14,30	14,—
dla brow.	15,50	15,—	17,90	17, 0	—,—	—,—
Owies	16,	15,50	15,40	14,90	14,80	14 —
Groch Wikt.	2 ,—	24,—	23,—	22 —	21 —	20 —
Groch mały	21,—	2 50	19,30	18,30	17 50	17,—

Bydgoszcz, dnia 4-go listopada 1908. (Sprawozdanie Izby handlowej). Pszenica niezm. ciepox. najmniej 130 funtów holend. wagi 198 mk., gorszy gatunek niżej notowania. — Żyto niezmien., dobre, zdrowe, najmniej 122 funtów holenderskiej wagi 163 marek, najmniej 118 funtów holenderskiej wagi 1— marek, lichszy gatunek 154—163 marek. — Jęczmień dla palarzy 150—154 marek. — Jęczmień dla browarzy 165—170 marek. — Groch na paszę 171 do 176 marek, do gotowania bez interesu. — Owies 143—154 marek. Ceny ustanowiono Izbą Bydgoszcz.

Fabryka papierosów i tureck. tytuniu „WULKAN“
L. F. J. Komendziński w Dreźnie
zwraca Szanownym Amatorom łaskawą uwagę na swoje papierosy i tureckie tytunie, które we wszystkich główniejszych odnośnych handlach są do nabycia.

Kupno okolicznościowe!

Miałem sposobność zakupić z pierwszorzędnej fabryki

wielką ilość trykotów damskich, męzkich i dla dzieci

częściowo z małemi błędami.

Większa część trykotów ma trojaką wartość sprzedaży.

Koszule męzkie trykotowe
Kaftaniki męzkie trykotowe
Kalesony męzkie trykotowe
Koszule damskie trykotowe
Pantalony reform, dla dziewcząt

do wyboru sztuka 95 fen.

Koszule męzkie trykotowe
Kalesony męzkie trykotowe
i mako.
Podstaniczki damskie i męzkie
Koszule damskie trykotowe
Pantalony damskie reform

do wyboru sztuka 1,25 mk.

Koszule męzkie trykotowe
i mako.
Kalesony męzkie trykotowe
i mako.
Kaftaniki damskie i męzkie tryk.
Pantalony damskie reform
Kalesony męzkie z ciepłą podsz.

do wyboru sztuka 1,65 mk.

Trykoty dla dzieci
w wszystkich wielkościach do wyboru
sztuka 68 fen. i 1,10 mk.

M. SCHNEIDER, Berlińska 19.

Patrzcie! Patrzcie!

Tu stoi czarno na białem, że

Autricht & Mandowsky

przy ul. Wrocławskiej 38
w Poznaniu jest największym
domem towarów na odpłatę.
Tutaj kupuje się
Meble • Towary wyścielane
Konfekcją damską, męzką i dziecięcą
przy
małej wpłacie
i
dogodnej odpłacie.

Na dzień św. Marcina poleca Szanownej Publiczności

wyborne rogale

nadziewane masą migdałową i punczową
począwszy od 5 fen. do 5 marek.

W. Kurozewski
Cukiernia Wrocławska 9. Telefon 95.

Wielka wystawa młodocianego

drobiu i gołębi

w tarasowej sali „Apollo“

W sobotę, niedzielę i poniedziałek
rano od godz. 9 do wieczora 8-ej

Wstęp 50 fen. :-: Dzieci w towarzystwie :-: :-: starszych płacą połowę :-: :-:

Wystawa zawiera przeszło
:-: 1500 ptaków :-:

Ornitologiczne Stowarzyszenie w Poznaniu

Przemysł oświetlania

Louis Perls

Największy wybór przyborów do oświetlania gazem, spirytusem i światłem elektrycznem.

Najlepsze **wiszące gazowe lampy** z żarowem światłem, także **stojące** lampy z oszczędnem gazowem światłem.

Oryg. Olso oświetlanie

które już od półtora roku prowadzę, dostarczam, aby uprzątnąć, po **4 mk. gotowe** do użycia.

Nowo przybrane
Oszczędne gazowe
Światło „Harras“
świetne w użyciu gotowe tylko za **2,50 mk.**

Louis Perls
ul. Berlińska.

Zastępca!

Pewna węgierska c. k. pryw. Akcyjne Towarzystwo fabryczne poszukuje 5665

solidn. zastępcy na Poznań.

Panowie z pierwszorzędnemi referencjami, którzy mają stosunki **z fabrykami maszyn, tartakami. cukrowniami itd.** i dobrze są zaprowadzeni, niechaj raczą swe oferty w niemieckim języku przesłać pod **„Aktiengesellchaft“** do Annoncen Expedition Rudolf Mosse, Budapest Nàdor u. 11.

Potrzebni zaraz i od N. Roku:
Urzędnik g. kaw. na 900 M. **3 pisarzy** g. do zn. hr. dóbr na 300—400 mk. **Panna służ.** do hr. domu. **Kasjer. Ogrodnik. 3 gospodynie** na 300 do 400 mk. **Kucharz. 2 służących** po 400 mk. **Szwajcer** ż. **Włódarz** ż. **Kowal** ż **Nauczyciel, Bona, Stangret** ż.
Pośrednik posad i dóbr.
Adr. **Władysław Karwat,** Posen, Bäckerstr. 4. Telf. 2560.
Śliczny **folwark** mam na sprz.

Potrzebni zaraz: **Borowy** k. na 300 mk. i pranie. **Panna służąca** z prasow. **Pisarz gosp.** na większy maj. na 450—500 M. **Służący młody** na liberyą do hrab. **Urzędnik** kaw. na 800 M.
Pośred. posad. (Stellenvermittler)
Franciszek Niedzielski, Posen, Wienerstr. 6 pt. Telf. 1036.
(Także potrzebni zaraz **nauczycielka** egzam. do 2 dziewcząt na 900 do 1000 mk. w Księstwie.

Ogrodnik kaw. **Kowalmaszynista. Służący** żon. **i kowal.** — **Stelmach** żon. **Włódarz** żon. **Forczpan** żon. i kaw. **Chłopiec kredensowy** potrz. od 1. 1. 09. Proszę o spieszne zgłosz. z odpis. świad. miejsce trwałe na wysok. zasługi. **Antoni Krajewski** Tel. 2417. Stellenvermittler, Wienerstr. 9

Gościniec z kramem kolon. i rzeźnictwem do tego 4 mg jest zaraz do zadzierżaw. **Oberża** w mieście gdzie sąd i wojsko jest tanio do kupna. **Kram** w wsi kośc. do kupna. **Gościniec** dom. do tego 4 mg. jest do wydz. Proszę o spiesz. zgłosz. li osobiste
A. Balcerek,
Posen W. 3. St. Lazarus.
Prinzenstr. nr. 2 I ptr.
15 minut od centralnego dworca.

Smaczną kuchnią osiąga Pani domu
MAGGI'ego przyprawą, Wielka siła korzenna, przeto **bardzo wydajna.** Bardzo zaleca
H. Błażejewski, skład tow. kolonialn., św. Marcin 68.

Interes fryzjerski
przeszło 30 lat istn., w mieście pow. ks. Pozn. ca. 8000 mieszk. jest z pow. starości zaraz lub później pod korzystn. warunk. do wydzierż. lub nabycia. Łask. of. do eksped. Wielk. pod nr. 5652.

Repozytorjum
5 metr. długie 0,70 m. głębokie i stół 3 mtr. długi jest na sprzed. u **Freudenreich & Cynka**
Rycerska ul. 17.

Ucznia
z dobrem wykształceniem szkólnem poszukuje 5673
Paweł Wolff,
Drogerja, plac Wilhelmowski 3.

Do mego hurt. i det. składu cygar i papierosów potrzebuje zaraz dzielnego 5433

pomocnika

Of. wraz z świad. i fotogr. uprasza się nadesłac pod adresem:
K. Laurentowski, Dortmund (Westfalia) — Münsterstr. 12.

Na węgry i zaskórniki uznano jako najlepszy środek doskonale działający
Obermayer'a mydło Herba
do nab. w wszystk. apt, i drog. kaw. 50 f. i 1 mk.

Katolickie Tow. Rzemieślników Polskich w Poznaniu urządza **w niedzielę 8 bm.** na sali Domu Katolickiego
wieczornicę 5687
ku uczczeniu jubileuszu kapłańskiego Ojca św. Piusa X.
Program wieczornicy bardzo doborowy. Początek o godz. 7 i pół. Po wieczornicy skromna zabawa. Dochód przeznaczony jest na gwiazdkę dla wdów i sierót po zmarłych członkach. Biletów po 50, 30 i 20 fen. nabyć można w niedzielę w południe w bibliotece i wieczorem przy kasie. Na uroczystość tę zapraszamy wszystk. członków i życzliwych nam zawsze gości. **Zarząd.**

Nakładem i drukiem Fr. Chocieszyńskiego w Poznaniu. — Redaktor odpowiedzialny Franciszek Laurentowski w Poznaniu.

(2 dodatki)

Przez masową własną fabrykacyą

powiększył się mój skład więcej jak potrzeba. — Postanowiłem przeto od razu wielkie zapasy jup, paletotów i ubrań wyprzedać, po cenach stratę przynoszących i ofiaruję:

Wielką partyą	**jup zimowych**	pomiędzy tymi wartości do 18,75 za	**8.00 m.**
Wielką partyą	**paletotów zim.**	pomiędzy tymi wartości do 21,00 za	**10.00 m.**
Wielką partyą	**ubrań męzkich**	w najmodniejsze białe i czarne paski	**9.75 m.**
Wielką partyą	**piżaków dla chłopców**		**2.95 m.** i **3.95 m.**

Jupy futrzane. Kamizelki futrzane. Spodnie futrzane.

Jaki futrzane.

Powyższe zapasy mógłbym po tych cenach każdej chwili handlarzom sprzedać, ale wolę dać pierwszeństwo mojej stałej klienteli!!

Sprzedaż rozpoczyna się w sobotę wieczorem o godzinie 6-tej i trwać będzie tak długo

dopóki zapas starczy!

Przeszło 200 polsk. krawców i krawczyń.

Rudolf Petersdorff

„Pod wielką fabryką"

Stary Rynek 97--100.

Uprasza się zważać w niedzielę na moje od godziny 6 do 8 oświetlone okna wystawowe.

Cenniki na żądanie.

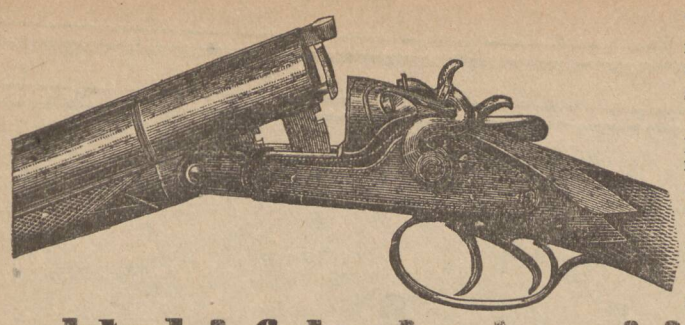

TYSIĄCE MAREK
rocznie wychodzą przez krótki czas polowania z kieszeni naszych za granicę i do obcych na
broń i amunicyą
przeważnie do kieszeni ludzi niefachowych, którzy starają się zwabić odbiorców hałaśliwą reklamą.
Aby stawić czoło obcej konkurencyi i wszelkim choćby najwybredniejszym wymaganiom sprostać, powiększyłem mój

skład i fabrykę broni i amunicyi

i polecam na sezon polowania:

Centralówki dokładnie wypróbowane i odstęplowane już od mk. **30—75,00**
Centralówki ze stalem i dobr. zamknięciem pomiędzy kurkami „ **40—150,00**
Centralówki bezkurkowe starannie i dobrze odrobione „ **90—250,00**
Centralówki ejektorki odpowiadające wszelkim wymaganiom „ **250—650,00**
Gotowe naboje uznane jako najlepsze z prochem czarnym i bezdymnym polecam po jak najtańszych cenach,

S. Nakielski, Gniezno, Rynek nr. 9.
mistrz puszkarski — właściciel fabryki broni i amunicyi. 4069

Wszelkie reparacye wykonuję szybko i starannie.

Nieprześcigniony jest

gwarantowany nieszkodliwy bez klorku bez tarcia

Persil

zupełnie bezpieczny bezdeski do prania bez szczotkowania

najmodniejszy środek do prania stósowny do każdej metody prania

Henkel & Spt., Düsseldorf

do nabycia po wszystkich składach drogeryjnych i kolonialnych

oraz handlach mydła.

Dotyczy:
Prawdziwej
Kawy
Brandt'a
z marką „strzała“ najlepszej **domieszki i zastąpienia kawy.**

Szanowne Panie domu

nigdy nie żądajcie **„żółtej cykorji“** tylko **wyraźnie domagać się** 4606
prawdziwej kawy Brandta
i zważać dokładnie na to, aby paczka oznaczona była **„A B C“** i **marka strzała. Tylko wtedy można być pewnym,** że się **„prawdziwą“** otrzymało z fabryki
Robert Brandt Magdeburg.

Baczność!
50,000 par obuwia
4 pary trzew. za tylko 7 M.
Z powodu niewypłacalności kilku większych fabryk zlecono mi większą ilość obuwia w celu pozbycia się znacznie niżej ceny własnych kosztów. Przeto sprzedaję każdemu 2 pary męskich i 2 pary damskich sznurowanych bucików skórkowych brązowych lub czarnych, galoszowane z mocną śpilkowaną podeszwą, najnowszy elegancki fason. Wielkość podług podanego numeru. Wszystkie cztery pary wynoszą tylko 7 marek. Wysełka za zaliczką.
S. Urbach, Export obuwia KRAKOW — Krakau, nr. 30. Zamiana dozw. lub pieniądz. z pow.

„Kto oszczędza w imię Boże,
Bieda rzucić nim nie może
I pogodną przyszłość mają
Ci, co grosz na grosz składają.“

„Kasa Wzajemnej Pomocy“

E. G. m. H. w Poznaniu (Posen, Alter Markt 45 I piętro) przyjmuje do swej
Kasy Oszczędności depozyta
w każdej wysokości, już od 10 fen. począwszy i płaci procenta według umowy: 3, 3 i pół, 4, 4 i pół od sta. 4961
Na przesyłki pocztowe posyłamy odwrotnie kwit.
Bank nasz pracuje na zasadach uczciwych i jest Spółką z nieograniczoną poręką, tem samem daje deponentom pewność możliwie największą.

Rodakom na obczyźnie osiadłym osobno się przypominamy.

Kanapy

garnitury pluszowe materace wyrabiane w własnej pracowni pod długoletnią gwarancją, oraz
meble
szafy, szafki do bielizny, łóżka, krzesła, lustra itd. po rzeczywiście nizkich lecz stałych cenach.
Fr. Krzyżagórski, Św. Marcin 5|6. obok kościoła.
Wyprawy całkowite jaknajtaniej
Zasada: Więszy obrót, mały zysk. Upr. uprzejm. zważać na nr. i firmę.

1/1 beczułka 450-500 najwyborniejszych tłustych
śledzi solonych
o wyśmienitym smaku, za mk. **13.** Pół beczułki za mk. **7.** Puszka pocztowa mk. **2.** Oryg. beczka najlepszych śledzi z ikrą i mleczem około 1100-1200 sztuk mk. **36.** 1/1 beczułkę około 44 kg. za mk. **13,**50. Pół beczułki około 22 kg. za mk. **6,**75. Sądeczek pocztowy najwyborniejsz. **ruskich sardynek** mk **2.** 4-litrowa puszka najwyborniejszych **śledzi opiekanych** mk. **2.** 5 puszek mk. **9.** 10 puszek mk. **16,**50. Najwyborniejszych **tłustych bytlingów** pudło 10 funtowe mk. **3.** Przesyłka za pobraniem pocztowem. Opakowanie darmo.
Otto Stöwer, Grimmen 3.
(Ostsee.) 4808

---

2 gospodarstwa
47 i 30½ mg. w tem 9 mórg łąk ziemia pszenna i żytnia. z żywym i martwym inwentarzem do nab. Cena kupna 30,500 mk. wpłat 9—10 000 mk. Zgłosz. przyjmuj **Kaźmierz Drossel,** Nekl pow, Średzki. Znaczek na odpow

---

Fabryka instrum

Wilh. Buhm
św. Marcin. 560
Wyrób wszelkich instrumentów smyczk. **Reparacja** wszystkic instrum. muzyczn. i gramofonów

---

Pożyczki pieniężne
każdemu i w każdej wysok. z rozm. gwarancją, odpłata ratam uskutecznia najszybciej
A. Engler, Gdańsk — Danzi Hundegasse 65. Znacz. na odpow

Ucznia

przyjmie zaraz lub później 557
Fr. Rajewski, mistrz rzeźn św. Wojciech nr. 7.

Nauczyciel, z powodu brak znajom. pań, poszuk. na tej drodz
żony.
Łaskawe oferty wraz z podanier stanu majątkowego uprasza si przesłać do ekspedycyi Wielko polanina pod pod nr. 5557.

Dom. Młodzikowo
p. Warberg Kreis Schroda potrzebuje od 1-go stycznia 190
służącego strzelca
kawalera. 5578

---

2 uczni

poszukuje zaraz 559
E. Schneider, Następ.
J. Konarski, handel towaró kolon., delikatesów win i cyga Środa — Telefon nr. 50.

Poszukuje od 1. 1. 09. do me go handlu żelaza 5603
POMOCNIKA
Tylko dobrze poleceni mogą sw oferty złożyć pod adresem:
Wiktor Lis
Kępno (Kempen i Posen.)

Dom. Szczytniki
p. Schwarzenau Rgb. Bromber potrzebuje zaraz 562
elewa gospodarczego
gospodarstwo intenzywne. Zgłoszenia przyjmuje
Zarząd.

Wakuje miejsce 563
borowego.
Oferty prosi się nadesłać pod adr nadleśniczy **Adamczewski** w Kazimierzu poczta Kleczew gub Kaliska. Russ. Polen.

Subjekta i ucznia

poszukuje zaraz do handlu kolo nialnego i żelaza. 563
T Stangrecki, Poniec.

Poszukuje dzierżawy
gościńca
na wsi kośc. ile możn. bez konk Zgłoszenia przyjmuje ekspedycja Wielkopolanina pod nr. 5625.

Kasa Związku Ziemian

przyjmuje depozyta i drobne oszczędności począwszy od 1 marki i płaci:

za rocznem wypowiedzeniem . . . . . 5 %
za półrocznem wypowiedzeniem . . . . . 4½ %
za kwartalnem wypowiedzeniem . . . . . 4¼ %
na każdorazowe żądanie . . . . . 4 %

Adres: **ZWIĄZEK ZIEMIAN, Poznań, (Posen)**
ulica Wiktoryi 2 ptr. — Telefon 1615. 6136

Hurtowny skład pierza i kwapu
Matzdorff & Zerkowski,
Posen,
wysyłają franko za zaliczką poczt.
pierze na pościel:
10 f. pierza dart. za 10 M. i za 15 M
10 f. „ „ lepszego „ 20 „
10 f. „ „ białego „ 25 „
10 f. „ „ bardzo dob. „ 30 „
10 f. „ „ nadzw. dob. „ 35 „
z naszych gęsi.
Kwap i pierze niedarte
po rozmaitych cenach,
Zawsze świeże na składzie.
Próby bezpłatnie i franko.
Wrazie przesyłka nie dopisze wymaganiom, odbierzemy takową z powrotem.

Najlepszy miód cukrowy
30 ft. blasz. kubeł br. M 7,50
10 „ emal. kubeł „ „ 2,80
10 „ emal. garnek „ „ 2,80
10 „ emal. gar. z ob. „ 2,90
10 „ emal. sagan „ 2,90
Nowe powidła
25 ft. blasz. kubeł br. M 4,25
10 „ emal. kubeł „ „ 2,10
10 „ emal. garn. „ „ 2,30
10 „ em. garn. z obr. „ 2,50
Naczyn się nie oblicza!
Wszystko za zaliczką z Brunświku Braunschweig 35 Braunschweiger Zucker - Honig Fabrik
Georg Otto Langer.

Miłą

delikatną, czystą **twarz,** robi różowy, świeżo młodociany **wygląd,** białą jak aksamit miękką **skórę** i lśniąco piękną **płeć.** Wszystko to wyświadcza prawdz.
Steckenpferd-Lilienmilch-Seife
(liliowo mleczne mydło konik z laseczką)
Bergmanna & C. Radebeul, à kawałek 50 fen. Do nabycia w Poznaniu: w drogerji pod kotwicą, drogerji pod orłem, drogerji Flora, drogerji Śniegocki & Co., Jankowskiego ul. Jadwigi 11, H. Głowacki, F. G. Fraas Nast., B. Śniegocki, T. Neyman, Pawel Wolff, Wiktor Offierski, Z Ritter, Hans Grüder. 837
W Buku M. Szczodrowski.
W Kcyni apteka Pardon.
W Wielichowie L. Kaźmierski.
W Żerkowie J. Dobrowolski.
W Pogorzeli: Stan. Busz.
W Stenszewie: F. Kosicki.

Piszcie i zamawiajcie po polsku!
Psy
najśliczniejsze rasy wszystkich możebnych gatunków najtańszą dostawę z poręką bez błędów zdrowego dostarczenia, czystokrwiste, a I-sza dresura do wszystkich polskich krajów na 14 dni na próbę.
Swiatuznajomy eksport wszystk. zwierząt „Zoologiczny ogród“ Pracha — Czechy
Smichow królewska trida 19
dostarczamy największe psy olbrzymy do stróżowania i obronę najmocniejsze ochrońce przeciwko napadom a wtargnięciu prawdziwe białe czerwone srokate, bernadyny czarne, Nowofundlandzkie, żółte Leonbergy, dogi, szkockie psy owieckie angielskie, Bulldogi, daksle, foxteriery.
Ceny od 50 do 140 koron dostawa 15 koron. Jako też
najmniejsze damskie psiaki karliczki, rafliczki spiczliczki, jedwabne pinczliczki, buldoczki hyszpaniele i japońskie chin.
Ceny **od 40 — 90 koron dostawa 8 koron.**
Tak samo 5586
wszystkie gatunki Ia dresowanych psów myśliwych, najlepsze legawcy na ptactwo błotne, na jelenie dzikie wieprze itd. Ceny od 70 do 140 koron dostawa 12 koron. Zadatek 1/2 ceny jest koniecznym przysłać naprzód. Jeżeli się przyszle całą sumę ceny kupna, dostarczę psa wypłaconego z skrzynią i naszyjnikiem. Adresa:
„Zoologicka zahrada“ Praha — Smichow Kralewska 19 Czechy. Dyrektor J. U. C. Karol L. Kukla.
Setki piśmiennych podziękowań z polskich krajów, z Galicji z Poznania i Królestwa. — Proszę pisać zamówienie tylko po polsku.

Wyjątkowe polecenie

z 5-cio letnią gwarancyą.

Każdy otrzyma, komu jeszcze nie są znane dotąd moje sławne brzytwy **1 nóż na próbę, delikatnie ślifowany,** gotowy do użycia, w pochewce za nadesłaniem **1,20 mk.** (za zaliczką 20 fen. więcej). — Cena katalogu prawie podwójna.
— Tysiące uznań. —
Kompletny **garnitur do golenia** w poler. kasetce z lustrem, po **3 i 4 mk.**
Najnowszy główny katalog z przeszło 3000 ilustracyami wszelkich towarów, przesyłamy gratis i franko każdemu.
Emil Jansen, Wald 94 bei Solingen.
Fabryka towarów stalowych. Stahlwarenfabrik. 4468

Nowe śledzie

szkackie, tłuste i smaczne codziennie świeże
polecają hurtownie najtaniej
Maciejewski & Co.
Szczeciński hurtowny handel śledzi i nafty
Poznań-Posen, W. Garbary 23.
Telefon 872.
Adres do listów:
Maciejewski & Co. Posen.
Adres do telegr.:
Heringsgrossist Posen.
W południe od godziny 1—2 zamknięte

Tanie czeskie pierze

1 funt szarego dartego pierza 1 mk. półbiałego 1,30 mk. 1 funt białego kwapow. dartego 1,70 mk. 190 mk. 1 funt najdelikatniejszego śnieżnobiałego dartego 2,70 i 3,40 mk. Wysełka bez cła za zaliczką od 10 f. począwszy franko. Zamiana dozwolona, za niestosowne pieniądze z powrotem. 4353
S. Benisch in Deschenitz nr. 848. Czechy (Böhmen.

Hygienische
Bedarfsartikel. Neuest. Katalog mit Empf. viel. Aerzte u. Prof. gratis u. fr.
H. Unger, Gummiwarenfabrik, Berlin NW., Friedrichstrasse 81/82.

Poszukuje pan kupca?

na posiadłości, interesa, dobra, fabryki, cegielnie, lasy, place budowl. itd. Kupuje i sprzedaje **szybko, ściśle, dyskretnie i korzystnie** ulubione i najlepiej renomowane towarzystwo handl.
Meckelburg & Co.
Poznań, ul. Wiktorji 3.
Warunki bardzo dogodne. Odwiedzenie bezpłatne. Pożyczki na hipoteki w każdej wysokości załatwia się także jak najszybciej.
Posz. się młod. zręcz. i trzeźwego
robotnika
na stałą pracę. Pierwszeństwo ma zatrudniony w warsztacie fabrycznym i obeznany z pracą przy parowym kotle. Zgłosz. przyjm. eksped. Wielkop. pod nr. 5606.

OTTO BERLOWITZ

w Poznaniu
poleca bajecznie tanio!
Hafty, koronki, tiule, wstążki, skarpety, trykotaże, rękawiczki, nici bawełn. itd.
Największe źródło zakupna towarów białych i krótkich hurtownie
tylko ulica Szeroka nr 28.

Prawdziwe korale.
Najlepszy fabrykat nici maszynow.

Choroby męzkie

i słabość nerwów. **Uwieńczony,** bardzo pouczający poradnik przez specjalistę Dr. med. **Rumlera,** zapobiegający i leczący wycięczenie **muzgu** i **krzyża pacierzowego,** jak również **nerwów płciowych,** skutków **rujnujących nerwy namiętności i ekscesów i wszystkich równomiernych tajnych cierpień. Dla każdego mężczyzny** prawdziwie nieoceniony, zdrowotnej korzyści. Korespondencye uprasza się po niemiecku lub francusku. **Za mk. 1,60** w znaczkach pocztowych franko przesela **Dr. Rumler** Lachf. **Genf 378** (Schweiz).

Tanio! **MEBLE** Tanio!
po nader nizkich cenach. 4625
W. Mierkiewicz, Poznań Wielkie Garbary 40. Przystanek koleji elektrycznej.
Korzystne kupno przy całkowitych wyprawach.
Meble li tylko **z dobrego materjału pod gwarancją**
Proszę się przekonać!

Kasa oszczędności

Banku Rolniczo-Przemysłowego
3666 **Kwilecki, Potocki & Sp.**
Przyjmuję na oprocentowanie wkładki każdej wysokości **1 mk.** począwszy i płacę od **3 do 4 i pół proc.** wedle umowy.

Drogerya stara, dobrze zaprowadzona, połącz. z fabryką i wysyłką własnych specjaln., w większ. mieście W. K. Pozn. jest z powodu innego przedsięb. do nabycia. Zaliczka 20—25,000 mk. Łaskawe zgłosz. przyjmuje **Agentura farmac. „Aesculap“** w Poznaniu ul. Łąkowa 4.

Najlepszym środkiem do prania

jest

Dr. Thompson'a proszku mydlanego.

3994
Wszędzie do nabycia.

Mieszkam teraz przy ulicy Wiktorji 14 I piętro
Antoni Koczwara, lekarz-dentysta
specjalne zastosowanie metod **usunięcia bólu** przy plombowaniu wprawianiu i rwaniu zębów.

Nakładem i drukiem Fr. Chocieszyńskiego w Poznaniu. — Redaktor odpowiedzialny Franciszek Laurentowski w Poznaniu.

ŁUCZAK & Sp

w Poznaniu, Stary Rynek 8.

Pierwszorzędny dom najmodniejszej

Garderoby męzkiej i dla chłopców.

Otwarcie

w sobotę, dnia 7 listopada o godzinie 6 wieczorem.

Ubikacye urządzone są w wytwornym, nowoczesnym stylu.
Zapraszamy uprzejmie Szanowną Publiczność do obejrzenia - - naszych ubikacyi. Nikogo nie zmuszamy do kupna. - -

Największy wybór gotowych ubrań w wszystkich rodzajach dla każdej potrzeby dla każdego zawodu.

●

Ubrania
Paletoty
Ulstry
Płaszcze
Haweloki
Jupy
Spodnie
Kamizelki.

●

Ubrania dla kelnerów
w wielkim wyborze.

Wszystko, co firma **Łuczak i Spółka** reprezentuje kupującej Publiczności, będzie najlepszem świadectwem, że nasze przedsiębiorstwo, odpowiadające obecnej chwili, jest **istotnie pierwszorzędnem.**

Przedsiębiorstwo pod firmą **Łuczak i Spółka** oparte jest na **ścisłej rzetelności,** w skutek czego sprzedawać będziemy **tanio,** ale po **stałych cenach.** Nikt zgoła nie zostanie **wyzyskany.**

Firma **Łuczak i Spółka** dostarczać będzie garderobę **tylko z najlepszych materjałów,** pod każdym względem **jaknajstaranniej** wykonaną, przyjmując na siebie **odpowiedzialność za trwałość materjału.**

Firma **Łuczak i Spółka** zobowięzuje się każdego klienta **jaknajlepiej obsłużyć,** zamów. wykonać ku **ogólnemu zadowoleniu,** a na kupujących nie będzie wywierała **żadnego wpływu.**

Zadziwiająco **nizkie ceny** nie wpłyną bynajmniej na **jakość materjału.** Mniej wartościowego materjału w ogóle prowadzić nie będzie.

Firma **Łuczak i Spółka** pragnie zjednać sobie **zaufanie** u klienteli i dla tego zadowoli się **możliwie małym zyskiem.**

Firma Łuczak i Spółka

w dziedzinie garderoby męzkiej i dla chłopców

będzie imponowała w Poznaniu.

Najlepsze wykonanie podług miary.
w własnej pracowni.

●

Największy wybór materjałów
z fabryk krajowych i zagranicznych.

●

Resztki materjałów
po bardzo nizkich cenach.

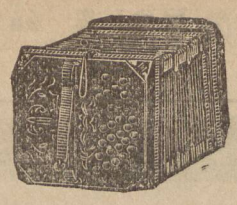

W. Eibich

w Poznaniu
ulica Wrocławska nr. 60.
Rok założ. 1790.

Największa polska fabryka muzycznych instrumentów

I. Skład; ulica Wrocławska 60. narożnik Starego Rynku. II. Skład: ulica Dolna Wałowa 1. dawniej ul. Nowa 11.

Amerykańska gitarowa cytra, którą natychmiast **bez żadnej nauki** może grać dziecko i starszy, do tego wszelkie polskie i niemieckie piosenki i tańce, po 8,50 mk. Lepsze 10, 15, 18 i 20 mk. Tak samo akordowe cytry po 4, 6, 10 mk. itd.

Bóg z nami! Bóg z nami!
Wielke warszawska koncertowa harmonika.

Najlepszy wyrób, najmocniejsza w budowie z całego świata. Dwa rzędy głosów, dwa klucze, organ. głos tylko 4 mk. Ta sama lepszej budowy, 3 rzędy głosów, 3 klucze, tylko 5 mk. Dość lepiej budowana, 4 rzędy głosów, 4 klucze, tylko 6 mk. **Najnowszej konstrukcyi harmonika Mickiewicza.** Całe miechy z baleczek budowane, okute całe w nyklową blachę. Dubeltowe dna, tak, iż klawiatura wytrzyma przez to na wieczne czasy, 5 lat gwarancya, 2 klucze 7 marek, 3 klucze 8 mk., 4 klucze 10 mk. Harmonika 6 rzędowa: 6 prawdziwych kluczy, 136 organowych głos. tylko 15 M. **Skrzypce** dla każdego gracza, imponujące, wartość 10 mk. tylko 6 mk. z smyczkiem. **Skrzypce** lepszego gatunki z pudełkiem i smyczkiem tylko 10 mk. **Skrzypce** dla preparand. z pudełkiem i smyczkiem tylko 12 mk. **D. Klarnety** czarne z 5 klapami na wałkach mosiężne tylko 6 mk. **A. B. C. D. i Es. klarnety** z 6, 7, 8, 10, 12 klapami od 10 do 20 mk. i. t. d. **Fletowersy trąbki, bębenki** dla szkół, muzyki orkiestrowej i straży ogniowej. **Cello i kontrabasy** w różnych gatunkach. Do **akordowej i gitarowej cytry** także **nuty.**

Zamówienia odsyła się pod największą zadowalniającą usługą przez pocztę. **Polskie i niemieckie cenniki** na żądanie gratis i franko.

Aby uniknąć zwłoki w przesyłkach proszę adresować wyraźnie jak następuje: **W. Eibich, Posen, Breslauerstr. 60,** oraz proszę swój adres własny dokładnie podać.

Hansena

piece z ogniem nieustającym do antracytu wedle ryciny.

Piece

iryjskie do każdego paliwa, praktyczne z powodu oszczędności opału i dobrej regulacji

Nr.	21.	22.	23.	24.	26.	28.
mk.	**19.**	**21.**	**25.**	**29.**	**38.**	**55**

włącznie 2 rur 2 kolan franko do każdej stacji kolejowej.

Naftowe piece

do ogrzewania **bez rur** bardzo prakt. po **22,**50, **25,**00 i **30,**00 za sztukę.

Maszyny do krajania kapusty

bardzo praktyczne

Nr.	1.	2.	3.
mk.	**25.**	**33.**	**48.** szt.

włącznie noża do wykrawania głąbów z kapusty.

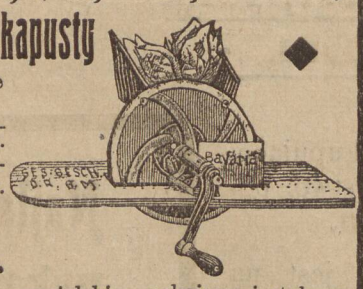

Łóżka żelazne

umywalki, bidety.

Maglownie

angielskie, pokojowe i stołowe oraz **maszyny do prania** poleca

Firma T. Otmianowski, Poznań
Telefon 565. **Telefon 565.**

Nie kupujcie raz taniej!!

na cały świat wysełam zegarki z **5**-let **piśmienną gwarancyą,** i już **dokładnie obciągane** i na minutę **uregulowane.** Dowodem liczne z całego świata zamówienia i podziękowania. — Kto nie kupi, toć trudno, sam sobie szkodzi.

Zegarek cyl. nikl. kluczykowy 6 kamieni	**5,**40 M
Zegarek cyl. nikl. klucz. 6 kam. 2 złocone brzegi	**5,**90 „
Zegarek pryma werk, 6 kamieni 2 złocone brzegi	**7,**75 „
Zegarek pryma czysto-srebrny 6 kamieni, 2 złocone brzegi	**9,**85 „
Zegarek pryma masyw, czysto srebrny, 10 k., 2 zł. brzegi	**11,**75 „

Najpiękniejsze z wizerunkiem **Matki Boskiej** bardzo trwałe, i ciężkie, masyw czysto srebrne zegarki na 10 kamien, 2 złote brzegi, pryma werk już po **12,**00, **14,**00, **16,**00 mk. Nikl. rem. bez gwarancyi zegarki po 2,35, 2,95, 3,50 mk., czarne stalowe mk. 4,20, Budziki po mk. 1,85 **Cenniki** około 3000 illustracyi na zegarki, łańcuszki, pierścienie oraz noże, brzytwy, kosy, rewolwery, portmonetki, harmoniki, skrzypce, flety, klarnety wysyłam kardemu **darmo i franko.**

Adr.: **M. Danecki, Poznań**
Posen, Bismarkstr. nr. 2.

Nasza kasa płaci od złożonych

oszczędności

4 i pó procent za kwartalnem wypowiedzeniem,
5 procent za półrocznem wypowiedzeniem,
5 i pół procent za rocznem wypowiedzeniem.

Kto ma u nas depozyt złożony, a kupi grunt od nas, temu wypłaca kasa nasza depozyt nawet bez wypowiedzenia.

5 proc. hipoteki pierwszomiejscowe w pierwszej połowie ceny kupna się obracające są u nas każdego czasu do nabycia.

Adres: Bank Parcelacyjny, Posen, Victoriastr. 12

Majętność Kamień w pow. Jarocińskim

będziemy parcelować

przystanek kolejowy Wielka Lubin (Langenfeld) przez Witaszyce.

Prócz parcel pojedyńczych już od pięciu mórg począwszy sprzedawać będziemy jak następuje:

a) **Kamień w obszarze około 1000 mórg** najprzedniejszej ziemi pszennej, wydrenowanej, z odpowiednią ilością łąk, bardzo bogatem inwentarzem i obfitem żniwem przy zaliczce 100,000 marek

b) **folwark Ludwinowo dobrze odbudowany w obszarze około 500 mórg** z odpowiedniemi łąkami, kompletnem inwentarzem i bogatem żniwem przy zaliczce 50 do 60,000 marek

c) **folwark Cegielnia w obszarze około 300 mórg** z odpowiedniemi łąkami i bogatem wyposażeniem tak w inwentarzu jak i w żniwach przy zaliczce 30 do 40,000 marek

d) **dalej sprzedamy parcele pojedyńcze tak roli jak i łąki i to roli już od pięciu mórg a łąki już od jednej morgi począwszy** przy odpowiedniej wpłacie i pod bardzo korzystnemi warunkami.

Parcelacja

już się rozpoczęła i trwać będzie bez przerwy aż do ukończenia.

Chętnych kupna prosimy o przybycie do Kamienia do dworu, gdzie zastępca nasz p. Józef Sroczyński, każdego objaśni co do warunków kupna oraz pokaże majątek, pojedyńcze folwarki i parcele.

Pan Józef Sroczyński upoważniony jest do zawierania kontraktów i odbierania zaliczek.

Drwęski & Langner

(Marcin Biedermann)

Dom Bankowy

w Poznaniu, ulica Rycerska nr. 38

istnieje od roku 1876.

Telefon: Poznań 1960. Telefon w Kamieniu: Gross-Lubin (Langenfeld No. 2.)

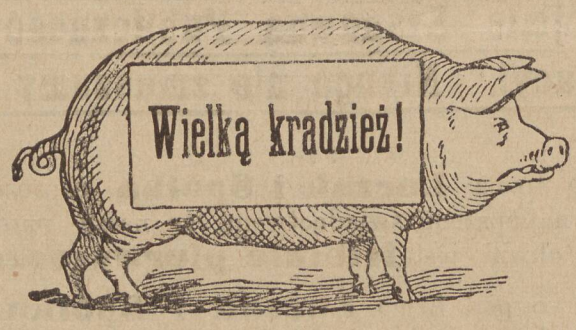

własnej kieszeni popełnia ten, kto nie używa do chowu i tuczu świń jedynej prawdziwej domieszki **Susolu.** Świnie pasione domieszką **Susolu** lepiej żrą, prędzej się tuczą i co ważniejsze, nie podlegają żadnem zaraźliwem chorobom, jak czerwonce, pomorowi, sztywnieniu i rozmiękczeniu kości.

Domieszka **Susolu** kosztuje dziennie kilka fenygów, a odrzuca na trzodzie marki i talary. Setki podziękowań świadczą o dobroci tego fabrykatu. 3874

Susol jest do nabycia we wszystkich składach, drogerjach, i aptekach, lub też wprost z chemicznej fabryki **Susolu w Poznaniu,** adres do listów:

Chemische Fabrik des S u s o l, Posen W. 16.

Susol kosztuje w paczkach po 1 f. 40 fen., 2 f. 75 fen., we workach po 10 f. 3,50 mk., 25 f. 7 mk., 50 funt. 13,50 mk., 100 f. 25 mk. franko do najbliższej poczty lub stacyi kolejowej, zamawiającego 10 f. wysyła się pocztą, większe ilości koleją. Upraszamy o dokładny adres i podanie stacyi kolejowej, do której mamy **Susol** wysłać. Kto przyślę pieniądze naprzód nie płaci koszt. zal.

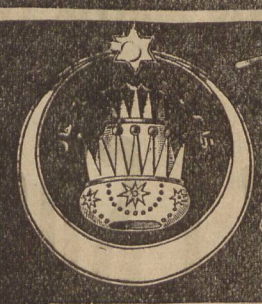

Papierosy
z fabryki
SULIMA
są
najlepsze.
Produkcya roczna przeszło 250 milionów

Jedyna
Jeneralna ajentura i główny skład
S. Zychliński
w Poznaniu. 5008
Cygara w największym wyborze.

Renomowana pierwszorzędna
fabryka likworów

poszukuje na miasto i Księstwo Poznańskie związku z dobremi wyszynkami **z udziałem kapitału.** Oferty pod **No. 319 Haasenstein & Vogler A.—G. Danzig.** 5593

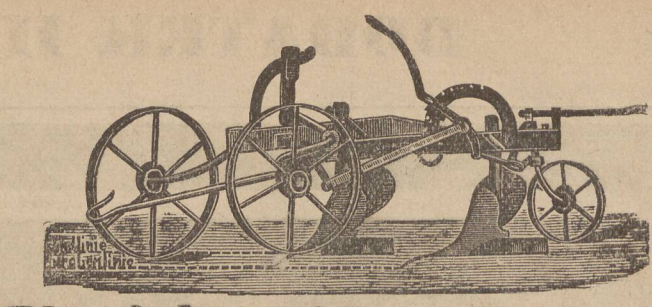

Pługi dwu- i trzyskibowe,

Patentu Schütz & Bethke, najnowszej konstrukcyi.

Każdy z tych pługów jest tak urządzony, iż w razie potrzeby można go użyć jako dwu- lub trzyskibowy. Dotychczas sprzedałem ich około 3900, co najlepszem jest poleceniem.

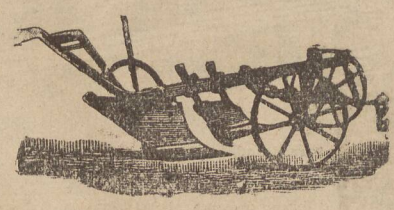

Patentowany pług
„Fenix"

piętrowy samochód do głębokiej órki. Bardzo rozpowszechniony, zaleca się **lekkim chodem i szybk. a łatwym** sposobem ustawiania głębokości órki.

Główny reprezentant na W. Ks. Poznańskie

Adres do listów: **A. Bryliński** Poznań — Posen. **A. Bryliński,** Adres do telegr. **A. Bryliński** Posen.

Poznań, ulica Rycerska nr. 11-a.
Telefon nr. 69.

Skład machin i narzędzi rolniczych, krajowego i zagranicznego wyrobu. Części zapasowe do pługów i rozm. machin.
Pracownia do napraw.

Miechy

kowalskie
maszyny do wiercenia, kowadła, śrubsztaki, klupy, młoty

i wszelkie narzędza dla kowali-maszynistów poleca pod gwaranc. i po tanich cenach

T. Krzyżanowski,
Poznań, ul. Szewska 17.

Hurtownie. Detalicznie.

Mydła, sody, mączki
Świece, szczotki,

wszelkie artykuły do prania i oświetlania w wyborowych gatunkach po nizkich cenach poleca

Centralna Drogerya

Telef. 238. **J. Czepczyński** Telef. 238.
Skład detaliczny
Poznań, Stary Rynek 8
Magazyny hurtowne ul. Południowa 3.

Oszczędności

przyjmuje podpisany Bank na oprocentowanie w każdej sumie i każdego czasu i płaci

5 od sta

przy półrocznem wypowiedzeniu i oblicza procent od dnia wpłaty.

Adresować trzeba tak:

BANK PARCELACYJNY
e. G. m. b. H.
w Kościanie — Kosten
Provinz Posen.

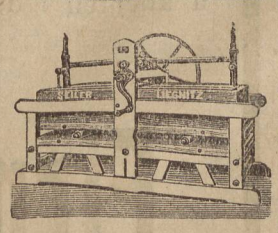

Połyskującą bieliznę

osięga się przez moje niezrównane magle wszelkiego rodzaju ręczne i pędzone siłą, rozmaitej wielkości najnowszej konstrukcji 2 letnia gwarancja, bardzo lekko i bez łoskotu chodzące. (Spłata ratami)

Patenty i D. R. G. M.
Seiler'a fabryka maszyn **w Lignicy (Liegnitz) 49.**

Dyplomowana najwyższemi odznaczeniami, domowe magle rozm. rodzaju. Zastępca **St. Kaiser, Poznań W. 3.** Nowa Ogrodowa 46. Fabryka i składy Poznań W. 3 ul. Głogowska 46 przy centr. dworcu. Fabr. i miejsce wystawy Poznań W. 3 ul. N. Ogrodowa 48. Hardenbergschloss.

F. Raczkowski

Poznań, ul. Nowa. Bazar.
Telefon 1629. **Telefon 1629.**

poleca po cenach niskich

Materye na suknie, płótna, stołowiznę, bieliznę gotową, dywany, chodniki, flanele, linoleum i t. d. ∴ ∴ ∴

Wybór wielki!
Próby wysyłam na żądanie.

Nakładem i drukiem Fr. Chocieszyńskiego w Poznaniu. — Redaktor odpowiedzialny Franciszek Laurentowski w Poznaniu.